

TALABALAR IJODIY FAOLIYATNI BAJARISHDAGI SUBEKTIV BELGILARI

Artikov Maqsud Baxadirovich

assistent

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

ANNOTATSIYA

Ijodiy faoliyat xususiyatlarini hisobga olib, talabalarning ijodiy fikrlashlari va ijodiy o‘ziga xos xususiyatlariga yechim topish, shu bilan birga ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish hamda kimyoviy ijodkorlik tajribasidan kelib chiqib ijodiy faoliyatning o‘ziga xos xususiyatlari takomillashtiriladi.

Kalit so‘zlar: Ijodiy motivatsiya, ijodiy faoliyat, ijodiy hamkorlik qobiliyati, ijodiy fikrlash qobiliyati, ijodiy muammolarni hal qilish.

Talabalarda ijodiy motivatsiya eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. Motivatsiyani shakllantirish ijodiy faoliyatning mazmuni, protsessual, kommunikativ va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olishga imkon beradi. Ijodkorlik uchun motivatsiya - bu shaxsning sifati va uning shakllanishiga bog‘liq: talaba ijodiy muammolarni hal qilishni xohlaydimi yoki yo‘qmi. Katta istaksiz original yechimni taklif qilish mumkin emas.

Ijodkorlik uchun motivatsiya kimyoga qiziqish, kelajakdagi kasbga tayyorgarlik ko‘rish uchun uni o‘rganish zarurligini anglash bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Bu ushbu komponentda ijodiy faoliyatning muhim xususiyatlarini namoyon qilishiga bog‘liq. Talabalarning motivatsiyasiga sinfdoshlar, ota-onalar va o‘qituvchilarning (ijodkorlikning kommunikativ xususiyatlarining namoyon bo‘lishi) fikri ta’sir qiladi.

Ijodiy muammoni hal qilish istagiga o‘zini o‘zi tasdiqlash motivi ta’sir qiladi. Maktab fanini chuqurlashtirilgan dasturda o‘rganayotgan talabalar uchun bu motiv

juda keng tarqalgan. Ular ko‘pincha chuqur o‘rganish uchun maktab fanini to‘g‘ri tanlashda o‘zlarini sinab ko‘rish, shuningdek, o‘zlarini shaxs sifatida tasdiqlash uchun ijodiy muammolarni hal qilishadi. Ijodkorlik uchun motivatsiya ijodiy muammolarni hal qilishda qoniqishni sezilarli darajada oshiradi.

Talabalarda ijodiy motivatsiyaning shakllanishida vazifalarni bajarishdagi subektiv belgilar yuzaga chiqadi.

***SUB‘YEKTIV BELGILAR**

- **Vazifaning motivatsion imkoniyatlari.** Ushbu xususiyatga muvofiq, ularni hal qilish istagini uyg‘otadigan vazifalarni tanlash kerak. Buning uchun har bir talaba uchun uning qiziqishiga mos keladigan topshiriqlarni tanlash kerak. Masalan, ko‘plab yigitlar texnologiya, harbiy ishlar va texnologiya bilan bog‘liq muammolarni katta mamnuniyat bilan hal qilishadi. Qizlar esa ko‘pincha adabiyot va san‘at, fan tarixi, tibbiyot va qishloq xo‘jaligi bilan bog‘liq muammolarni hal qilishni afzal ko‘radilar. Vazifalarning motivatsion imkoniyatlari ko‘p jihatdan ularning ko‘p predmetli tabiati, shuningdek, ijodiy izlanishning yakuniy natijasi bilan belgilanadi.

- **Vazifaning qiyinligi.** Bu belgi o‘ziga xosdir. Ijodiy vazifaning qiyinligi (murakkabligi bilan adashtirmaslik kerak!) har bir talabaning ijodiy faoliyati tajribasiga bog‘liq. Agar talaba uni hal qilishda ko‘p kuch sarflasa, vazifa qiyin deb tan olinishi mumkin. (sakkizta). Bu, odatda, qidiruv doirasini sezilarli darajada kengaytirish va haqiqati ilgari shubhalanmagan g‘oyalarni qayta ko‘rib chiqish zarurati tug‘ilganda sodir bo‘ladi. Vazifaning qiyinligini faqat amaliyot bilan aniqlash mumkin.

Vazifani ma‘lum bir ehtimollik darajasi bilan qiyin yoki oson deb tasniflash mumkin. Shunday qilib, topshiriqlarni tanlashda har bir talaba avval qaysi vazifalarni qiyinchilik nuqtai nazaridan hal qilganini va u ularni qanday yenganini hisobga olish kerak. Agar, masalan, talaba oddiy deb belgilangan masalani katta kuch bilan yechgan bo‘lsa, unga keyingisi kabi qiyin deb belgilangan masalani berish o‘rinli emas. Bu talaba uchun bunday vazifa haligacha chidab bo‘lmas. Shubhasiz, u hozirgacha oson va unchalik qiyin bo‘lmagan vazifalarni hal qila oladi. Agar talaba shoshilinch ravishda

unchalik qiyin bo‘lmagan yoki qiyin vazifani bajargan bo‘lsa, kelajakda unga turli xil qiyinchiliklarga ega bo‘lgan vazifalar berilishi mumkin.

Har bir vazifa uchun xilma-xillikning bir qator xususiyatlari aniqlanadi. O‘qituvchining har bir talaba qanday vazifalarni hal qilgani va u qanday muvaffaqiyatlar ko‘rsatganligi to‘g‘risidagi bilimi unga ularning shaxsiy ijodiy faoliyati tajribasini shakllantirishdagi uyg‘unlikni baholashga imkon beradi va shu asosda vazifalarni tanlashga imkon beradi va bu muammolarni hal qilishlari uchun eng maqbuldir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI: (REFERENCES)

1. Семенов И.Н., Степанов С.Ю. Проблема организации творческого мышления и рефлексии: подходы и исследования. //Психология творчества. Общая, дифференциальная, прикладная. — М.: Наука, 1990. — С. 37-53.
2. Зарецкий В.К., Холмогорова А.Б. Смысловая регуляция в решении творческих задач. //Исследование проблем психологии творчества. — М.: Наука, 1983. — С. 62-100.
3. M.Nishonov, Sh.Mamajonov, V.Xujaev. Kimyo o‘qitish metodikasi. Toshkent-2002
4. L. V. Golish. Talimning faol usullari : mazmuni, tanlash, amalga oshirish, Toshkent, O‘rta maxsus kasb-hunar talimi markazi. 2011-yil.
5. I. N. Barisov, “ Kimyoni o‘qitish metodikasi ” Toshkent., “ O‘qituvchi “ 1996-yil.
- 6.R.J. Ishmammedov “Innovatcion texnologiyalar yordamida ta’lim samaradorligini oshirish yo‘llari” Toshkent 2004-yil